

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

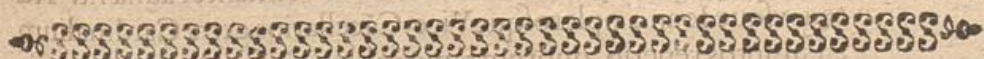
De Archicancellariis Sacri Romani Imperii Ac Cancellariis Imperialis Avlae

**Mallinckrodt, Bernhard von
Monasteri[i] Westphaliae, 1640**

Capvt Sextum. De Episcopis, Variorvm Regum, & Principum Cancellarijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11835

Pontificatus Pauli III, Christi 1533, veneno periit, & Pontificis è filio nepotem Alexandrum Farnesium successorem accepit; qui diutius quàm quisquam alius Papalibus Cancellis præsuit, per annos circiter quinquaginta quatuor: tantæ, quamdiu in viuis egit, in Curiâ Rom. & Cardinalium Collegio potentia & auctoritatis, vt audita morte eius, Sixtus V, sub quo tandem defecit, exclamauerit: Nunc deinum se Pontificem esse. Huius viri, inter cetera, illustriora monumenta sunt, Caprarolæ magnificentissimum in eâ Tusciæ parte Palatium, quæ S. Petri patrimonium dicitur; & augustissimum Romæ Patrum Soc. Iesu templum, in quo etiam mortui ossa cubant. Obijt autem an. 1589, 6. Non Mart. & Sixti è sororis filiâ pronepos, decessori homonymus, Cardinalis Montaltus, vacantem morte eius locum occupauit; quem etiam multis annis tenuit, ad annum vsque 1623, quo viuere desijt, statim post Urbani VIII, qui hodiè Ecclesiam Christi moderatur, electionem. Successit illi Franciscus Cardinalis Barberinus Suae Sanctitatis è fratre nepos, isq; dū hæc scribo superest. Cum enim hæc Vice-Cancellarij dignitas maxima sit, & proxima in Curiâ post Pontificiam maiestatem, non facile cuiquam alij, quoties vacat, quàm Pontificum nepotibus ad illam aditus patet: Ac satis præterea memorabile est à tribus vltimis, licet qui hodiè est necdum ita diu præfuerit, ultra centum annos detentam esse. Omnes enim admodum iuuenes, ac potissimam partem statim sub assumptæ purpuræ primordia fuerunt promoti.

CAPVT SEXTVM. DE EPISCOPIS, VARIORVM Regum, & Principum Cancellarijs.

QVonia Germanici Imperij Cancellarios, ad vsque tempora Caroli V, id est, scissam per exortas eo tempore sectas Teutonium, ex Ecclesiasticorum ordine omnes ferè allectos fuisse superiori Tractatu vidimus; quid noceat paucis indicare & ostendere, idem superioribus seculis per omnia ferè Europæ apud Christianos regna, vniuersalis & tralatitij moris fuisse? Nam & hodiè plerisque in locis idem obtinet, vt de Galliâ, Poloniâ, Hungariâ, &c. mox videbimus; nec fuit antiquitus frequentior ferè & certior ad insulas & tiaras sacras, quàm per hosce aulicæ industriæ gradus conscensio. Ac quod attinet Seculares in Germaniâ Principes nostros, passim inuenias, nihil illis iam ab anti-

ab antiquo, ex quo magnificentia gliscente, Cancellariorum opera vti ceperunt, magis curae & in votis fuisse, quam ut illos Consilij sui Primicerios, tanquam emeritae militiae donatio honorantes, ad vacantem aliquam in vicinia Cathedram, studio & gratia sua eueherent. Nam nec grauissimas cum potentibus, adeoque ipsismet Summis Pontificibus inimicitias eo nomine exercere formidauerunt; vti in praecedentibus de Sigismundo Austriaco Tyrolensi regulo, eiusque Cancellario Leonardo Wisnair, electo Brixinensium Episcopo, & detonantibus contra vtrumque Pij II fulminibus cognouimus. Nec spissius forte alicubi huius generis Praesules, eorumque incathedrationes, ut ita vocem, occurrere crediderim, quam in ista Inalpinâ veterum Sabionensium Sede. Inueniuntur enim in eius Ecclesiae Episcoporum Catalogo Vdalrici duo, secundus eius nominis ac tertius; quorum ille Leopoldi iunioris Ducis Austrij, hic Putschius cognomine, è Suetia Donauerdâ ortus, Friderici, agnati eiusdem, Sigismundi patris Cancellis praefuerunt: illorumque Successor illic fuit Georgius, qui eodem honore apud Albertum II ac Fridericum III Impp. functus est. Illis antiquiores fuerunt Ioannes à Platzheim Bohemus, LVI in ordine, & Ioannes Schaldefman Lentzburgenfis Sueuus, LVIII eius Sedis Episcopi, è quibus hic Gurcensem prius Ecclesiam rexe- rat. Rudolphus IV Austriacus hoc Cancellario vsus est, meminitque eius praeter Hundium in *Metropoli*, etiam Gevvoldus de *Septem-viratu* pag. 113. Addo recensitis Fridericum, Leopoldi à Suitensibus caesi Protoscriniarium, qui priusquam Brixinam transferretur, eadem, quâ illic, Austriae domus praepotenti gratia, Curiae etiam in Rhætis pastorale pedum tenuerat. Nam hac quoque Sedes non hunc modò, sed & alios dictorum Principum clientes ac ministros, suos accipere & agnoscere Dominos dignata est; è quorum numero se offerunt, praeter iam dictum Fridericum à Neurzigen, LXIV eius loci antistitem, illius Successor Ioannes quem ex eodem ordine Albertus sacro eius loci Collegio feliciter commendauit & promouit. Secutus ibidem est in ordine Praesulum LXX Leonardus, aequè ac recensiti Habsburgicae stirpis Principum à Cancellis, qui ijdem alibi quoque, in obtinendis suorum sublimationi Ecclesiasticis dignitatibus, gratiosi fuerunt. Nam praeter Vdalricum, Pataviensis, ad Danubij & Oeni confluentem, Ecclesiae Episcopum, quem Duces Austriae veteres è S. Leopoldi prosapia è Cancellario ad sacrae militiae ducatum euexerunt; Constantia quoque inter suae Sedis Praesules, in ordine LXII numerat Ioannem Windloch Schafhusensem, Alberti Claudi Cancellarium: ac Tridentum post obitum Vdalrici à Lichtenstein, an. 1505, Septemb. mense Episcopum accepit Georgium à Neideck Austriacum, vtriusque Iuris Doctorem, ac Archi-Ducatus Austriae Cancellarium. Nec tantum Austriaci,

Austriaci, sed & alij nostrarum partium Principes, Bauari, Saxones, &c. hac in parte erga suos officiosi fuerunt. Ioannis Bauariæ Ducis Monachienfis Cancellarium, Sixtum à Tanberg, Frisinga Pastorem allegit; factumque idem petente & obtinente Georgio Duce eiusdem gentis, de Georgio Maurkircher, à Patauensi ad Danubium Cathedrali Capitulo. Inter Meriburgenses ad Salam fluium Antistites, Nicolai de Lubeca sat celebris superest memoria, qui fuerat Friderici, suæ stirpis & nominis primi Saxoniar Ducis & Electoris Cancellarius, progenitoris eius, quæ hodieque Septem-viratus & amplissimarum ditionum heres ac domina est, Serenissimæ familiæ. Ex alterâ eaque vetustiori Saxoniar Ducum stirpe, quam à gentilitiâ primariâ arce Lavvenburgicam vocant, proauorum æuo vixit Magnus, qui Henricum Bergmeyer, Cancellarium suum, Raceburgensibus Episcopum præfici curauit. Factitarunt idem in Germaniâ nostrâ seu vicini seu immixti nobis Reges. Nec iam dicam, Bohemum quod attinet, de Pragensibus aut Olomucensibus, contentus vnum nominasse Nicolaum Ratisbonensem Antistitem, quem è Bohemiæ Regis Cancellario, Canonici eius Ecclesiæ vacanti apud se Cathedræ imposuerunt. E Daniæ Regibus Fridericus primus, ac filius eiusdem Christianus tertius, apud vicinos suos Lubecenses, Andreæ Barbo, & Dethleuo Reuentlo Nomophylacibus suis Episcopalem dignitatem impetrarunt. Dies me & charta deficiant, si eiusdem generis exempla accumulare perrexero; quare ad Ecclesiasticos transeo, qui nec ipsi hac in re infeliciores fuisse recensitis inueniuntur. Iodocus enim Hœrtfilter, humili loco apud Os naburgenses nostros natus, sed solerti ingenio ac fidâ industriâ impiger fortunæ suæ faber, cum præter plurima alia Romanæ Curiae officia laboriosè, nec sine laude obira, Laurentij Campegij Cardinalis Notarium egisset, tandem & ipse Lubecensi Ecclesiæ, quam absens rexit, Pastor datus est. Archiepiscopus etiam Magdeburgensis, Conradus de Sternberg, ante illum honorum suorum tropicum, decessori suo Ruperto Mansfeldio à Cancellis inuenerat. Huiusmodi similibusque exemplis Italia præcipuè frequens & inclyta est, quæ vel eius vel aliorum locorum pluribus referre conari infinitum sit. Quæ autem in medium adducta sunt, eius ferè generis pleraque esse noscuntur, quando per laboriosissimam Cancellariatûs functionem ad sacros illos honores sibi aditum conciliant, dimissâ deinceps post nouæ sollicitudinis susceptionem priori eaque profaniori sarcinâ. Illis autem illustriora sunt, & ad magis notabilem eius officij splendorem faciunt, quando cum ipso Episcopatu, simultaneâ & duplicatâ curâ, Palatij quæsturam legumque custodiam administrant; quod qui faciunt, vix alijs, quàm Regali aut Imperiali Maiestate præfulgidis operam suam studiumque impendunt. Ac iâ inde à remotissimâ

vetustate apud plerosque orbis Christiani Reges vix alij, quod & suprà re ita poscente obiter indicandum fuit, quàm aut Episcopi, aut breui ad Episcopatus prouehendi, hoc munus subibant. De Gallicis Cancellarijs è Lanouij Syntagmate & Schediasmate, alijsque eiusdem argumenti elucidatoribus, quod diximus, euidens est, licet intra seculi spatium plerique seculares fuerint. A tempore enim Francisci primi, qui an. 1547 obiit, ad hæc vsque tempora, ac nominatim ad Petrum vsque Siguierium, inter viginti plus minus tum Cancellarios, tum Regij Sigilli Custodes siue Pro-Cancellarios, quinque vel sex ad summum Sacri ordinis homines fuerunt, interque illos Cardinales tres, de quibus mox separatim agetur, Episcopi duo, Ioan. Morilleus Aurelianensis, sub Carolo IX, & sub hodierno Rege Guilielmus Vairius, Lexouienensis sub vitæ finem Episcopus, quibus sextus forte addi debet Carolus Albispinius, non tam Abbas, quàm pro inueteratâ illius regni corruptelâ vnius atque alterius Abbatiarum secularis administrator. In Angliâ primus, ni fallor, è secularibus hominibus Thomas Morus, Magnus illius regni Cancellarius extitit. Vir autem tanti nominis, taliumque virtutum fuit, vt non vitæ minus integritate, quàm mortis innocentissimè obitæ constantiâ, vix vllò suorum temporum sacrato viro minor fuerit. Ante illum Guilielmus Warham Cantuariensis Archi-Episcopus, licet medio alio interueniente, eundem gesserat honorem: quod & præcedentibus successiue seculis plurimi alij fecerant è maiorum gentium Clericis, inter quos ingenij, eruditionis & virtutis laude non facile cuiquam Collegarum concedit Richardus de Burijs, Episcopus Dunelmensis. Non placet hac vice reliqua tum Aquilonis, tum Occidentis regna curiosioris nomenclaturæ ergò peragere, contentus generatim indicasse, proferri non posse in omni, quàm latè extenditur, Christianitate, vel vnum de omnibus, quod vsque ad auorum tempora, & infelix illud superius seculum, hæresium progerminatione plus satis fecundum ac luxurians, hosce in regnandi onere primarios parastatas, è sacro ordine non assumpserit. Atque seruât etiamnum eundem morem, quæ à Catholicæ fidei vnitatem necdum defecerunt Prouinciæ. In Poloniâ cum duo ordinatæ præsent huiusmodi Diplomatum negotijs, quorum alter Cancellarij, alter Pro-Cancellarij nomen gerit, ita seruari solet, vt alteruter assumatur è regni Episcoporum corpore, prout in illius regni descriptione Martinus Cromerus testatur. Hungarorum quoque, qui Turcico necdum sub iugo gemunt, non alijs quàm Episcopali mitrâ tectis vtuntur Cancellarijs; è quibus sub Rudolpho II Imp. fuisse reperio Ioannem Kurassium Episcopum Iaurinensem, & Georgium Drascouitium Archi-Episcopum Colozensem, (vtriusque meminit Pontanus à Braitenberg in Bohemiâ piâ) qui idem S. Romanæ Ecclesiæ simul

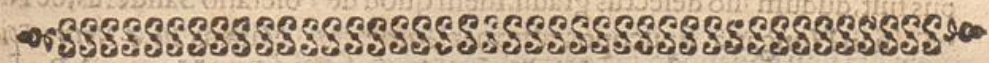
mul Cardinalis fuit. Nam & ex Purpuratorum sacro Collegio, non vnus hunc, sed & plures alios huiusmodi primariæ dignationis honores obuiisse indubium est. De Bernardo Cardinali Tridentino, Ferdinandi I Imp. Cancellario, dixi supra, pag. 160: nec puto Perennotum, post Caroli V mortem, à Pio IV demum pileo donatum, huc pertinere. Anglia ante seculum pauloque amplius, huius generis vidit Eboracensem Cardinalem Thomam Volsaum, Henrici VIII post Warani Cantuariensis eiurationem Cancellarium; cuius generis ante eundem, agmen hoc inibi claudentem, complures alios in regno isto Cancellarios fuisse à non vno proditum est. Apud Galliarum Reges eiusdè ordinis diuersi, ac longè plures quàm vllibi præterea reperiuntur. Falli nihilominus Andegauensem Scriptorem puto, qui se triginta Cardinales, qui Cancellariatum Gallicum tenuerint, ex antiquitatibus commemorare posse alicubi affirmat. Illorū autè princeps videri potest Ioannes Algrinus Archi-Episcopus Vefontinus sub Ludouico sancto Rege, quamuis de illo non admodum certa habeamus. Minus dubitari potest de Iacobo de Ossà Ludouici X, cui Hutini cognomen fuit, Cancellario, postea ad summum vsque Pontificatū Ioannis XXII nomine euecto. Eius sub eodè Rege ac fratribus, eius Philippo Longo, & Carolo Pulchro, successor fuit Petrus de Reblaic, què inter Cardinales ille ipse Ioannes allegit. Sub Philippo Pulchro Rege ac filio eius Ioanne, Petrus à Foresta Cancellarius occurrit, què ex Monacho atq; Abbate S. Dionysij, ad Tornacensem & Parisiensem Episcopatus, deinde Rhemensè Archi-Episcopatū, virtus & fortuna leuauit; ac Clemens tandè VI Cardinale creauit. Secutus est sub eodè Rege Ioanne, Ioannes de Dormanno Belouacensis Episcopus, què Urbanus V Papa Cardinalitiâ purpurâ uestiuit. Ludouicus Luxenburgus ex Episcopo Teruanensi Rothomagensis Archi-Episcopus, Regis Angliæ Henrici V, quo tēpore Gallia dominatus est, Cancellarius extitit; huc tamen vix pertinere videtur, eò quòd anno demum 1439, ab Eugenio IV inter purpuratos Patres conscriptus fuerit; quo tempore pridem ad legitimum dominum suum Carolum VII Gallia redierat, cessante Henrici regno & officiatorum eius ministerio. Superfunt quatuor, qui aliquantò propius nostra attingunt tempora, Antonius à Prato Archi-Episcopus Senonensis, creatus Cardinalis à Clemente VII, qui sub Francisco primo supremam Iuris Gallici præfecturam tenuit; sub cuius filio Henrico II, Ioan. Bertrandus Tholosas, è primariò Curia Tholosana, postea Parisiensis Parlamenti, vt vocant, Præsides, Senonensis Archi-Episcopus, eodem constitit ciuiliū dignitatum vertice, non tamen Cancellarij nomine, sed sigillorum Custodis, eò quòd adhuc in viuis superesset Franciscus Oliuarius, qui etiam sub sequente Rege postliminiò redijt. Bertrandum autem Paulus IV Collegio Cardina-

Valesio

Caſari-
me

lium adſociauit. Carolo IX, & Henrico III Regibus, Renatus Biragus Inſu-
ber ſive Taurinas, Reginae matris ~~Mariae~~ Mediceae gratia & fauore, ait La-
nouius, ad Pro-Cancellariatum ſive figillorum cuſtodiam perductus eſt, do-
nec poſt adeptum Cardinalatum pleno iure illud Gallicae dignitatis culmen
conſequeretur. Tandem Cardinalis Vindocinus, Carolus Borbonius ſequi-
tur, qui ſub Henrico IV figillorum regionum cuſtodiam, Birono Collega, fi-
dei ſuae concreditam adminiſtrauit. Tranſeo ad hereditarios diuerſorum
Antitiſtitum Cancellariatus, vt tandem huic capiti colophonem ſuum non in-
uideam. Inter illos facile primas obtinent Eccleſiaſtici Romani Imperij E-
lectores, de quibus ſuis locis, quantum ſatis viſum fuit, egimus. Praeter illos
autem rari admodum occurrunt perpetuarij huiusmodi iuris dicendi Praeſi-
des. Scribit autem in Elogijs Cardinalium Antonius Sanderus, ſub Guilie-
mo Croio, Archi-Epiſcopos Toletanos Regni Caſtellae hereditarios Cancel-
larios eſſe; quo iure antiquitus Gneſnenſis quoque in Poloniâ Archi-Epiſco-
pus fuit, dudum illo deiectus gradu. Idem quod de Toletano Sanderus, de Ni-
trienſi in Hungariâ Epiſcopo, affirmat | Aubertus Miræus lib. 4 Notit. Epi-
ſcop. cap. 18; qui eodem loco addit, Veſprinienſem in eadem Hungariâ Praeſu-
lem Reginae eſſe Cancellarium, quam & coronare ſoleat. Iſtum honorem in
Germaniâ noſtrâ obtinet Fuldenſis Abbas, de quo per occaſionem capite ſe-
quente nonnulla proferre conſtitui. Fortè autem iſti in Hiſpaniâ ac Hunga-
riâ hereditarij Cancellarij ab aulicis diuerſi ſunt, prout idem in Imperio circa
Eccleſiaſticos Electores obtinet, non minùs quàm de his quotidianâ praxi, et-
iam de praedictis iſtis hoc atteſtante. Praeter recensitos ſuperſunt Cancellarij
Academici, è quâ tribu Eiſterenſem Praeſulem atque aliquot alios exempli
loco refero. Iſte perpetuus eſt è primariae fundationis Diplomate vicina In-
golſtadienſis Vniuerſitatis, tamquam ad ſuum ſpectantis Epiſcopatum, Can-
cellarius: quo honore alibi partim Epiſcopi, partim inferiores Praelati, vt
Louanij & Witebergae; partim ſecularium Principum Conſiliarij, vt de
Marpurgo ſuo teſtatur Kirchnerus; partim etiam Profeſſorum aliquiſ, quem-
admodum in Giſſenſi quamdiu ſuperfuit, Academia ſeruatum fuiſſe memi-
ni, funguntur. Vti enim Ingolſtadij dictus Antistes Dryopolitanus, ita Baſi-
leae eiſdem vrbiſ Praeſul, Francofurti ad Oderam Epiſcopus Lebuſſenſis,
Roſtochij Suerinenſis Antistes, Lipſiae Merſburgenſis Cancellarios Acade-
micos agunt; quo officio in Erfurtenſi Vniuerſitate, quam Iacobus Wim-
phelingius ſcribit ſua aetate principem inter Germanicas Academias locum
tenuiſſe, ipſemet Moguntinus Archi-Epiſcopus & Elector fungitur. Loua-
nienſis autè ac Duacena Vniuerſitates vtrobiq; naſtae ſunt Cancellarios S. Pe-
tri Collegiatarum Eccleſiarum Praepoſitos, vt etiam Witebergenſis Academia
Prae-

Præpositum Lichtenbergensem. De Marpurgensi scribit Kirchnerus, illic primum fuisse Cancellarium Academicum Ioannem Ficinum IC, qui apud loci Principem idem in aula munus obibat. Putatur tamen, quamuis dictus modò Auctor id de hoc patriæ suæ Principe satis dubiè referat, per ipsas foundationis literas Hirsfeldensis Abbas, istius Scholæ Cancellarius fuisse constitutus. Atque ad Ingolstadiensis ac Basileensis, aliorumque studiorum exemplum, breui introducendæ (ita sperare & bene ominari liceat) Monasteriensis Vniuersitati, ipsemet etiam loci Episcopus à Ferdinando II. gloriosissimæ memoriæ Imperatore, Cancellarius datus est. Clausula huius capituli esto, quamuis huc, uti nec præcedentia de Academicis Cancellarijs, propriè non spectet, quod uti singulare, nec alibi quod sciam obseruatum, notasse nil obfuerit, Ordines Ducatus Bauarici suum quoque Cancellarium habere. Hunc enim titulum in Ludouicianâ suâ contra Bzouium Apologiâ præfert Ioan. Georgius Herwartus. Consiliarius Bauaricus & Syvabæ Præses.

CAPVT SEPTIMVM.

DE ARCHICANCELLARIATV

Abbatis Fuldenfis.

INter Archimandritas Christiani orbis uti Benedictini dignitate, opulentiâ, antiquitate principes sunt: ita inter illos post vnum Cassinensem, propter S. Benedicti, non minùs illius Monasterij, quàm ipsius Ordinis Instituto-
ris ac proto-plastæ prærogatiuam, tum ditioe, opibus, magnificentiâ, tum sessionis ordine & honoris gradu, hic primus ac summus est; ipsum etiâ Cassinatè hoc ipso superans, quod nō æquè iste ac ille, Principis Imperij dignitate, licet fortè olim aliter fuerit, resplendeat. Certè antiquitus longè maior quam hodiè sit, fuit illius Italici Archi-Cœnobij splendor ac potentia; nec sine admiratione legi expressas in claustralis templi valuis æreis, vrbes, castella, arces, &c. quas copiosissimo numero olim loci istius Abbas legitimâ possessione tenuisse asseritur: nisi fortè pleraque è Iustiniani Diuali, ut vocatur, Constitutione, quæ ad calcem Cassinensis Chronici refertur, à Baronio autè Cardinale uti spuria & supposititia reijcitur, depromptæ sint. Sed ad Fuldensensem reuerto Ecclesiâ, quæ non minùs ac Moguntia, post Deū S. Bonifacio

*Fuldenfis
Abbatis
splendor.*